

6. THOMPSON, R.A. Emotion Regulation: Conceptual Foundations. *University of California, 1990, Davis*, 1-59385-148-0 (Hardcover); 978-1-59385-148-4 (Hardcover)
7. TUDORA, A. Dezvoltarea abilităților socio-emoționale la vârsta preșcolară mică. În Ghid metodologic de bune practice: Copii fericiți – adulți de succes. Inteligența emoțională se învață. Coord. PĂTRAȘCU D. A.; TOCAN, M. Brăila: Ed. Sfântul Ioan, 2017.
8. ZEPCA, V.; BAHNAREL, I.; PETRESCU, C. *Ghidul specialistului. Formarea stilului sănătos de viață*. Ch.: S.n., (Tipogr. „Elan Poligraf”), 2012.
9. <http://ro.wikipedia.org/wiki/EmoC89Bie> - cite_note-dex-0

VALENȚE FORMATIVE ALE EDUCAȚIEI ECOLOGICE LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ

*Gavriluț Roxana, profesor învățământ preșcolar, grad didactic I
Școala Gimnazial, „Daniela Cuciuc”, Piatra Neamț, România
Gînju Stela, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.2.033

Abstract

Ecological education is considered the best way to teach them to raise children and take responsibility for caring for the environment while surviving, freely expressing staff ideas and being in a position when it can be put in order., that environmental problems do not solve themselves. Preschoolers need to come into contact with nature, and environmental education should be seen as a "way of life".

Thus, we can say that ecological education is a necessary thing for the development of human personality and consciousness. Ecological education must be passed on to parents, then the teaching of preschoolers of care activities to determine them to keep children to maintain a healthy, natural environment, to protect and respect nature.

Key-words: valences, education, the work, ecology.

Ecologia este astăzi „știința care studiază condițiile existenței ființelor vii și interacțiunile de orice natură care există între aceste ființe vii, pe de o parte, și între aceste ființe vii și mediul lor, pe de altă parte” [5, p. 21].

Se consideră, că până în anul 1960, ecologia se afla doar în sfera științelor teoretice și cercetările sale nu erau inserate în domeniul vieții practice, nu abordau imensul impact pe care această știință îl putea avea asupra vieții umane. Dar, din păcate, omul a modificat mediul, prin activitatea sa, fapt care a dus la o serie de degradări grave ale ambianței naturale generale.

Este necesar ca noua generație să dispună de cunoștințe, deprinderi, atitudini, motivații și angajamente necesare pentru a acționa individual și în cadrul comunității pentru rezolvarea problemelor actuale și pentru prevenirea problemelor viitoare ale mediului. Cuvântul „mediu” exprimă o noțiune cuprinzătoare și fundamentală, prin care înțelegem lumea vie și cea neînsuflețită, în principiu aproape tot ce înconjoară omul. Mediul natural este o noțiune fundamentală care stă la baza ecologiei ca știință.

Educația ecologică, la vârsta preșcolară, dar și la alte nivele de vârstă, este un proces educațional format din cinci elemente bazate pe concepte individuale:

Conștientizarea – „să ajuți oamenii să devină conștienți de faptul că sunt alegeri pe care ei le pot face în calitate de consumatori, dar aceste alegeri pot avea multiple implicații asupra mediului înconjurător.

Cunoștințele – ajută la înțelegerea interrelațiilor din lumea vie, astfel încât oamenii să înțeleagă cum interacționează cu mediul, ce probleme pot apărea, precum și cum pot fi acestea rezolvate.

Atitudinile – tendințe consistente de selectare preferențială a unor alternative de răspuns în

situații specifice, pornind de la valori sau caracteristici personale stabile.

Aptitudinile (abilități, talentele și aptitudini) cu caracter individual – eficiență și competențe în efectuarea sau rezolvarea cu succes a unor sarcini sau activități specifice.

Implicarea_ - încurajează elevii să-și aplice cunoștințele dobândite, să participe activ la luarea deciziilor, să-și susțină propria opinie. Acest proces poate duce la schimbarea comportamentului individual și creșterea încrederii de sine” [4, pp. 2-3].

Valențele formative ale educației ecologice la vârsta preșcolară sunt evidențiate din definiția conceptului:

1. Preșcolarul trebuie să conștientizeze și să-și asume responsabilități în ceea ce privește mediul în care trăiește.

2. Preșcolarul trebuie să-și exprime liber ideile personale și să ia atitudine atunci când e cazul.

3. Să înțeleagă că problemele de mediu nu se rezolvă de la sine; preșcolarii să vină în contact cu natura, iar educația ecologică să fie privită ca un „mod de viață”.

În viziunea pedagogului ieșean Cucos, C. și colaboratorii, „sensibilizarea tinerei generații trebuie să meargă pe linia cultivării respectului față de mediul natural, a folosirii raționale a resurselor, a responsabilizării în legătură cu gestionarea deșeurilor, a estetizării mediului, a sporirii resurselor” [3, p. 56].

Prin educația ecologică, realizată de la cele mai mici vârste, este prevenit „analfabetismul” ecologic, responsabil de apariția unor conduite iresponsabile, cu efecte nedorite asupra mediului înconjurător. Din păcate, trebuie amintit faptul că, în multe cazuri, la noi în țară, curțile instituțiilor școlare – fie ele grădinițe, școli, licee – sunt pline de ambalaje (pungi, PET-uri, hârtii etc.). Și astfel ajungem la concluzia clară că educația ecologică trebuie să înceapă de la cei mici, adică de la preșcolari, iar școala, cea în care se formează viitoarea generație de adulți, este cea care trebuie să facă primul pas în formarea comportamentului ecologic.

La grădiniță, „pastila de ecologie” trebuie introdusă prin toate activitățile obligatorii de la nivelul celor 5 domenii ale cunoașterii (domeniul știință, domeniul limbă și comunicare, domeniul om și societate, domeniul estetic și creativ, domeniul psihomotric), dar și prin intermediul activităților de dezvoltare personală și ale celor liber alese.

Numim curriculum pentru educația ecologică la preșcolari, toate experiențele de învățare propuse de grădiniță, ce urmăresc înzestrarea preșcolarului cu anumite competențe și abilități practice necesare în dezvoltarea comportamentului său ecologic.

În România, educația ecologică se organizează în grădiniță, ca activitate opțională dar, modelul de desfășurare este cel mixt, deoarece la orice categorie de activitate educatoarea poate aborda și conținuturi ale educației ecologice. Într-un raport de cercetare, autorii Andrei Isac și Iuliana Cantaragiu concluzionează: „Disciplinele opționale sunt orientate spre formarea la preșcolari a unor competențe, care nu pot fi atinse prin intermediul unei singure discipline de studiu, trebuie să răspundă intereselor elevilor, să sporească cunoștințele în cadrul ariei curriculare și să contribuie la implementarea principiilor interdisciplinarității” [6, p. 8].

Viziunea aprobată de MECT, în România, asupra educației ecologice în învățământul preșcolar, pune în lumină faptul că programa pentru acest nivel de vârstă, cuprinde, la capitolul activități complementare și educația ecologică, următoarele obiective generale, care au ca finalitate dobândirea unor valențe formative în acest domeniu:

„ - educarea conștientă față de mediul înconjurător și cunoașterea concretă a locului pe care îl ocupă omul în lumea vie;

- educarea copilului în spiritul responsabilității față de natură și viață, pentru păstrarea echilibrului natural” [2, p. 31].

Autorii ghidului menționează și unele obiective particulare care decurg din cele cu grad mai înalt de generalitate:

„- să înțeleagă ce înseamnă sănătatea;

- să știe că planeta pe care locuim împreună cu milioane de oameni este un sistem viu;

- să conștientizeze că o sursă importantă de viață și energie pentru tot ce este viu o reprezintă aerul, care trebuie păstrat nepoluat;

- să știe că deșeurile sunt nocive pentru viața oamenilor, animalelor și plantelor;

- să-și formeze și să-și consolideze deprinderi de a se apăra de zgomot, care îi poate afecta sănătatea;

- să știe că apa este un factor esențial al vieții” [2, p. 32].

În opinia autoarelor Gînju Stela și Angela Telaman (2014), educația ecologică în Republica Moldova are ca obiective majore:

„- informarea și sporirea cunoștințelor copiilor despre: încălzirea globală, deșeuri solide și alte probleme ale mediului, despre ecologie și cum ... funcționează pământul, despre urmările degradării mediului și învață care este rolul lor în crearea și prevenirea problemelor mediului” [7, p. 7]. Între obiectivele menționate de autoare sunt și cele atitudinale, legate de conștientizarea, înțelegerea de către copii a „valorilor personale prin descoperirea atitudinii și înțelegerii, ajutându-i pe copii să-și evalueze și să-și clarifice sentimentele în ceea ce privește mediul și cum contribuie la problemele acestuia” [7, p. 7].

Educația ecologică este văzută și ca o îndeletnicire practică, implicând plantarea unor copaci, îngrijirea spațiilor verzi, până la aderarea la ideile și comportamentele din sfera reducerii consumului, reciclării, colectării selective a deșeurilor etc.

Menționăm accentul pus de autoare asupra caracterului social al educației ecologice, respectiv asupra formării abilităților copiilor de „a acționa ca cetățean, de la scrierea efectivă a unei scrisori până la influențarea consiliilor locale sau a oamenilor politici de stat și a instituțiilor internaționale”.

În cazul educației ecologice putem menționa faptul că atât în România, cât și în Republica Moldova au apărut multe ghiduri metodice pentru sprijinirea bunei desfășurări a educației ecologice, mai ales la nivel preșcolar. Există și mai multe scrisori metodice elaborate de minister pentru reglementarea acestei activități.

În derularea procesului de educație ecologică, în ambele țări, semnalăm apariția a numeroase proiecte cu caracter local, național sau internațional, susținute de inspectoratele școlare, de minister sau de diverși agenți economici. Dintre acestea menționăm:

1. Programul Eco-Școala, care a debutat ca program-pilot, în anul 1994.

2. Programul Educația pentru Dezvoltare Durabilă (Education for Sustainability (ECOLOG)), care a fost elaborat de un grup de învățători austrieci.

3. Programul „Mediul și Inițiativele Școlare” (ENSI) elaborat în anii `90 [2, p. 40].

Posibilitatea organizării conținuturilor activităților de educație ecologică în învățământul preșcolar trebuie să fie în concordanță cu specificul local și particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor. Studiarea educației ecologice în învățământul preșcolar, fie și la nivelul

de activitate opțională sau extracurriculară, ori ca etapă în cadrul activităților obligatorii, ajută la schimbarea viziunii tinerei generații asupra efectelor progresului societății umane, din ambele țări, în ceea ce privește mediul înconjurător.

Prin intermediul disciplinelor care țin de domeniul științe (în special prin cunoașterea mediului), preșcolarii primesc informații despre mediul înconjurător, despre viața oamenilor și animalelor. În paralel cu dezbaterile privind viața oamenilor și sănătatea mediului înconjurător, educatoarea vorbește și despre relația dintre aceștia, subliniind efectele activităților umane și problemele cauzate mediului.

Educatoarea trebuie să antreneze copiii la un exercițiu de gândire, pentru găsirea de soluții de evitare a degradării grave a mediului înconjurător. Acest tip de exercițiu ajută la formarea și exersarea unei mentalități de factură ecologică, fapt care implică atât responsabilizarea față de mediu, cât și formarea aceluși suport cognitiv care să-l ajute apoi să participe la luarea deciziilor în ceea ce privește mediul înconjurător.

Prin antrenarea copiilor, din ambele țări, în activități de tip „out door”, copiii descoperă mediul natural așa cum este el de fapt, formându-și totodată și capacități de orientare, de investigare, dar și de aplicare în practică a noțiunilor teoretice însușite.

Deosebit de importante sunt și disciplinele din *domeniul om și societate*, prin intermediul cărora preșcolarii au contact cu educația ecologică, aceste discipline vizează:

- formarea conștiinței și a conduitei ecologice, ca parte a conștiinței și a conduitei morale (prin intermediul educației pentru societate);
- formarea și dezvoltarea unor abilități practice, care să ajute la protejarea și îngrijirea mediului înconjurător (în cadrul activităților practice).

Obiectivele sunt atinse cu ajutorul conținuturilor, acestea din urmă reprezentând materia primă necesară îndeplinirii celor dintâi. În linii generale, conținuturile reprezintă „un volum de cunoștințe, priceperi și deprinderi ce trebuie transmise și, respectiv, însușite de către copii, în vederea realizării sarcinilor educației preșcolare” [2, p. 41]. Pentru stabilirea conținuturilor educației ecologice, în România, trebuie respectate binecunoscutele principii didactice:

- principiul caracterului educativ al temelor și sarcinilor propuse, care se referă la selectarea acelor teme care sunt semnificative pentru înțelegerea realității, în vederea formării primelor elemente de conștiință și conduită ecologică;
- principiul accesibilității conținuturilor, care se referă la selectarea conținuturilor, ținând cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor;
- principiul activ-participativ, care subliniază importanța studierii acelor conținuturi care să solicite participarea directă și conștientă a copiilor, realizându-se astfel trecerea prin filtrul gândirii proprii a acestor conținuturi în vederea însușirii lor;
- principiul sistematizării și continuității în învățare, care presupune ordonarea sistematică a conținuturilor, asigurându-se trecerea firească de la cunoștințele anterioare la cele noi, precum și predarea lor în mod integrat;
- principiul intuiției (unității între senzorial și rațional), care se referă la selectarea acelor conținuturi care să necesite operarea directă cu obiecte, fenomene etc. sau cu substitute ale acestora (mulaje, imagini ale acestora etc.) în vederea trecerii treptate de la concret la abstract și general.

Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor, care evidențiază importanța temeiniciei cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor prin consolidarea permanentă a pașilor anteriori și reproducerea lor ori de câte ori este nevoie.

Principiul integrării teoriei cu practica, care atrage atenția asupra însușirii acelor cunoștințe, priceperi și deprinderi care pot fi aplicate în situații practice diverse.

Ca exemplu, pot povesti o întâmplare care s-a petrecut în anul trecut școlar, la o grupă care se află la al doilea an de educație ecologică în grădiniță: ne întorceam spre grădiniță pe aleile din parcul din apropiere, când, un copil a aruncat sticluța de apă, după ce a golit-o, pe spațiul verde din apropiere, ca un lucru perfect normal. Alți copii din grupă, observându-l, au sărit intrigați de fapta colegului lor, alarmându-mă și pe mine. Rușinat, copilul cu pricina și-a luat sticluța de jos și a dus-o la cel mai apropiat coș de gunoi, care nu era prea departe. Astfel, eu am putut constata cine și-a însușit și cine, nu, regulile de conduită ecologică. Ca măsură recuperatorie, am atras acel copil în apropierea mea în următoarea perioadă și l-am solicitat mai mult pe el să mă ajute la colectarea deșeurilor după diverse activități (după servirea gustării, în timpul altei plimbări în parc, la curățenia în sala de grupă etc.).

Conștiința morală a preșcolarilor „se prezintă într-o formă mai primitivă, controlată în special de sentimente, nu de rațiune, promovând sisteme de valori împrumutate de la adulți și nu sisteme de valori personale sau colective. Respectarea normelor este mai mult rezultatul ascultării decât al cunoașterii și înțelegerii lor. Conformarea la normă se întemeiază pe afecțiune și pe teamă (pentru a evita pedeapsa)” [1, p. 45].

Adevărata conștiință morală va fi o achiziție care se va realiza în adolescență, preșcolarițata situându-se abia în stadiul pre-moral al formării conștiinței morale.

În condițiile crizei ecologice mondiale, la fel ca și la celelalte forme ale conștiinței sociale, „un rol important revine și conștiinței ecologice, care are scopul de a contribui la formarea unei culturi ecologice a personalității umane” [8, p. 38]. Prin cultura ecologică trebuie să înțelegem gradul conceperii conștiente de către om a conviețuirii cu natura. Stabilirea unor relații optime între societate și natură este o cerință primordială, de soluționarea căreia depinde nu numai prezentul, ci și viitorul omenirii.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, G. *În căutarea educației autentice*. Iași: Editura Polirom, 2002.
2. CĂLUGĂRU, D. *Educație ecologică și protecție a mediului. Ghid metodic pentru cadrele didactice. Învățământ preșcolar- nivelul II (5 – 6/7 ani)*. s. I. Material finanțat de MECT prin Ordin de Ministru nr. 2730/03.12.2007, 2007.
3. CUCOȘ C. și colaboratorii. *Psihopedagogia pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Editura Polirom, 2006.
4. DEZCO I. și alții. *Educația ecologică*. Satu Mare : www.Ages.ro, 2010.
5. DINU, V., *Mediul înconjurător în viața omenirii contemporane*. București : Ceres, 1979. p.21
6. ISAC, A.; CANTARAGIU, I. *Raport de evaluare – Promovarea educației ecologice și educației pentru dezvoltarea durabilă în Republica Moldova*, 2013.
7. GÎNJU, S.; TELEMAN, A. *Educație ecologică: (pentru specialitatea Pedagogie preșcolară): Suport de curs*. Chișinău : UPS „Ion Creangă”, 2014.
8. MURGU, Z.; MARINESCU, C. GH. *Educația ecologică – imperativ al lumii contemporane*. 2006.